

***Sivas musikisi ve halk oyunlarına hizmet eden bir kültür
adamı: AHMET AYIK***

Dođan KAYA

Bildiđim kadarıyla Sivas bağrından üç Ahmet Ayık yetiştirmiştir. Elbetteki aynı adı ve soyadı taşıyan başkaları da vardır ama ben üçünü biliyorum. İlki, bütün Türkiye'nin tanıdığı dünya ve olimpiyat şampiyonu Doğanşarlı *Ahmet Ayık*, ikincisi Ziya Gökalp İlkokulunda müdürlük yapıp emekli olan *Ahmet Ayık*, üçüncüsü de burada tanıtacağımız zurna üstadı *Ahmet Ayık*'tır.

1285 köyüyle Türkiye'de en fazla köye sahip olan ve coğrafi alan olarak da Türkiye'nin ikinci büyük ili olan Sivas, halk oyunları açısından Türkiye'de bir halay bölgesidir. Oyunlar cümbüş, saz, keman eşliğinde icra edilmekle beraber daha çok zurna ile oynanmaktadır. Kesin sayısı bilinmemekle beraber Sivas'ta oynanan oyun sayısı 100'den fazladır. Sivas halk oyunları sahne düzenlemesi yapılmayan ve pek çok değişik figürü ihtiva etmesinden dolayı oynanması oldukça zor bir oyundur. Bunun yanı sıra aynı zorluk enstrüman için de geçerlidir. Yani oynamak ne kadar zor olsa da bu havaları çalmak da o derece zordur. Hem ezgilerin farklılığı ve çeşitli nüansları ihtiva etmeleri hem de zurnanın özel yapısından kaynaklanan zorluk, usta isimlerin ortaya çıkmasını engellemiştir. Ancak yine de bu alanda Sivas musiki tarihinde adını zikredebileceğimiz önemli isimlerin yetiştiğini biliyoruz. Bu alanda ilk bildiğimiz zurna üstadı *Deroiş Usta*'dır. Onu *Kanberin Hacı (Aolar)*, *Kahraman (Asamaka)*, onun oğulları *Küveli (Asamaka)* ve *Osman (Asamaka)*, *Çöpbacak Duran (Arız)*, *Fındık Duran (Gören)*, *Sarı İbrahim (Ayık)*, *Bekir Arız*, *Kara Musa (Artan)*, *Sağır Ahmet (Akutay)*, *Kaya Kılbaz*, *Pala Ahmet (Ayık)* gibi isimler izlemektedir. Günümüzde bu sanatı icra eden isimler arasında *Ahmet Ayık*, *Murat Artan*, *Sarı Mehmet (Asanakut)*, *İsmet Ateş'i*, gençlerden de *Tekin Asanakut*, *Levent Ayık*, *Bülent Ayık*, *Samet Ayık*, *Fatih Asanakut* gibi isimleri zikredebiliriz.

Sivas Musiki Tarihi açısından bu isimlerin her biri hakkında biyografik çalışmanın yapılması, hatta bu konuda üniversitede bitirme yahut yüksek lisans tezinin hazırlanmasını elzem olarak görüyorum. Ben bu çalışmamda adı geçen isimlerden *Ahmet Ayık*'ı tanıtmaya çalışacağım.

01. 01. 1957 günü Sivas'ta Demircilerardı mahallesinde doğmuştur. Ahmet ve Hatice'nin oğludur. Yedi kardeşin üçüncüsüdür. İlk ve ortaokul tahsilini Sivas'ta yapmıştır. İlkokulu Başöğretmen Atatürk (1969), Ortaokul tahsilini de Atatürk Ortaokulu (1972)'da yapmıştır. Askerlik hizmetinden sonra okul dışından lise bitirme imtihanlarına girmiş, 1980'de Atatürk Lisesinden mezun olmuştur. Askerlik hizmetini İzmir Narlıdere'de Edirne Sarayıçi (1977-1979)'inde yapmıştır. Terhis olduğu yıl Sivas Emniyet Müdürlüğünde memur olarak işe girmiş, emekliliğine kadar burada çalışmıştır. 1975 yılında Keziban hanımla evlenen Ahmet Ayık'ın bu evlilikten yedi çocuğu (Aslı, Levent, Bülent, Samet, Nihal, Abdullah, Rabia) olmuştur. Halen Sivas'ta yaşamakta olup kuruluşundan beri SİFAHOD (*Sivas Fasıl Heyeti Âşıklar ve Halk Oyunları Derneği*)'un başkanlığını yapmaktadır.

1965 yılında ustası Sarı İbrahim sanatını icraya başlamıştır. 1967 yılında Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü faaliyetleri içinde ilk defa il dışında (Pasinler-Erzurum) Sivas halaylarını çalmıştır. Askerlik hizmetini yaptıktan sonra Halk Eğitim Merkezinde ve Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü bünyesinde Halk oyunları ekiplerini çalıştırmıştır. Yetiştirdiği *Nezhat Öztürk, Ahmet Karababa, Oğuz Sözübatmaz, İbrahim Çıtır, Harun Atasoy, Erdal Dardem* vs. gibi ustalar bugün kendi çaplarında çeşitli birimlerde halk oyunları öğreticiliği yapmaktadırlar. Çalıştırdığı ekiplerle Türkiye'de pek çok birincilik ve ikincilikler almış; bunların karşılığında onlarca plaket ve takdir belgesi ile ödüllendirilmiştir. Daha sonra Turizm ve Folklor Derneğinde altı yıl çalışmış, bu arada pek çok parçayı repertuara kazandırmıştır. Bunlardan 17 oyunun ezgisi notaya alınmış olup TRT ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Arşivinde kayıtlıdır. 1990 yılında ilk kasetini çıkarmış, 1996'da "*Temürağa-1*", 1999'da "*Temürağa-2*" adlı kasetlerini çıkarmış, 2003'te Halaylar CD'si ve 2005 yılında görüntülü *Sivas Halk Oyunları CD'sini* çıkarmıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi ustası 1933 doğumlu Sarı İbrahim (Ayık)'tır. Sarı İbrahim, Ahmet Ayık'tan başka Sarı Mehmet (Asanakut), Pala Bayram, Gül Hüseyin ve daha pek çok çırak yetiştirmiştir.

Çalabildiği Sivas halayları ve havaları şunlardır.

Abdurrahman Halayı, Ahcik Halayı, Arabacı, Arnavut, Çember Halayı, Çekirge, Çemberim Halayı, Çökelik Halayı, Doğanşar Halayı, Dudum, Dur Yerinde, Ellik Halayı, Engin Dereleler Halayı, Hafik Ağırlaması, Halaylım Yâr Halaylım, Hanım Esme, Hanım Kızlar, Harami Halayı, Hayda Bico Halayı, Hop Bico Halayı, Horhun Bico Halayı, Hoş Bilezik Halayı, Hoynari, Kabak Halayı, Kahrın Halayı, Karaduman Halayı, Karahisar Halayı, Karamuk, Kartal Halayı, Kızık Halayı, Koçhisar Altı Tarla Halayı, Kol Oyunu, Köy Ağırlaması, Kuruçay, Kürt Halayı (İş Halayı), Madımak Halayı, Maro Halayı (Merkez), Maro Halayı (Zara), Mavilim Halayı, Mektebin Bacaları, Nenni Nenni Halayı, Ondörtlü Halayı, Özenteki Halayı, Sallan Gel Halayı, Sarıkız Halayı, Semah (İtbilmez), Sivas Halayı, Şeyhani Halayı, Tamzara Halayı, Temirağa Halayı, Ters Bico Halayı, Üç Ayak Halayı, Yahşi Halayı, Yanlama Halayı, Yaylalar Yaylalar, Yıkılğan Halayı.

Bunların dışında icra edebildiği onlarca hava vardır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabilirim:

Davarı Suyu İndirme Havası, Emrah Fasıl Havası, Gelin Alma Havası, Gelin Götürme Havası, Gelin İndirme Havası, Güreş Havaları, Köseadağ Fasıl Havası, Mehter Marşları, Melek Hatun Fasıl Havası, Saat Çukuru Fasıl Havası, Seferberlik Havası, Sultan Aziz Havası, Sümmanî Havaları, Zaralı Halil Fasıl Havası.

Ahmet Ayık, ayrıca, zurna ile icra edilebilen 40 ilin oyun havasını ve hemen hemen bütün türküleri çalabilmektedir. Mesleğini aşk derecesinde seven Ayık, bildiği havaların pek çoğunu oğullarından Levent, Bülent ve Samet'e de öğretmiştir ve onlar da babalarının bu mesleğini başarı ile devam ettirecek kabiliyette ve azimdedirler.

Hatıralar kültür, bilim ve sanat dünyası için oldukça önem arz eden bir konudur. Bu bakımdan Ahmet Ayık'a ait bazı hatıraları bir vesile ile burada kaydetmenin isabetli olacağını düşündüm.

Hafızasındaki konumuzla ilgili onlarca hatırasından bir kaçını buraya kaydediyorum.

* * *

Yıl 1967. Bursa Uluslar arası Kültür ve Sanat Festivaline biz de Sivas Halkevi Halay Ekibi ile katıldık. O zaman benim çocukluk dönemimdi, davul çalıyordum. Ekipte oynayan kişilerin bir kısmı rahmetli oldu. Fahri Karaoğlan, Yusuf Güteryüz, Cihat Karabulut, Hikmet Demirhan... Ekip sonunda da Kör Neco lakaplı TCDD'de çalışan bir ağabeyimiz vardı. Bursa Şehir Stadyumunda Akşam gösteriye çıkacağız. Tabi sıramızı bekliyoruz. Stadyumda yabancı devletlerin ekipleri de olduğu için yoğun bir kalabalık vardı.

Sıra bize geldi. Anons edildiğinde sahneye çıktık. Sahne stadın tam ortasında, tahtalarla kurulmuştu. Ekibimiz halaya başladı. Ağır bölümlerini oynadı. "Hoplatma" kısmında ekip sonu olan Kör Neco, bir baktım ki mendilini sallarken sahneden aşağı düştü. Sahne bayağı da yüksekti. Bu arada ekipteki oyuncular, bilhassa ekip başı bir de ne görsün okus-fokus bizim ekip sonundaki Kör Neco yok! Seyirciler gülmekten kendini alamıyordu. Neco Abi, koşarak merdivenlerden çıkıp ekibe dâhil oldu. Seyirciler hâlâ gülüyordu. Ben de gülmemek için kendimi zor tuttum, neredeyse zurnayı üfleyemeyecektim. Hayatımda en zor zurna üflediğim anlarımdan biri, o olay olmuştur.

* * *

1970 yılında bu defa Bursa'nın İznik ilçesindeydik. Oradaki Üzüm Festivaline katılmıştık. Ekibin zurnacısı ustam Sarı İbrahim'di. Sarı İbrahim çok disiplinli biriydi. Davul çalarken hiçbir hatayı kabul etmezdi. Benim de gençlik dönemim olduğu için kafam dalıyor, arada bir hata yapıyordum. O zaman tekme mi olur, şaplak mı olur, nasibimizi alıyorduk. Yediğim tekmelere çok içlerime girdim ama sesim çıkmıyordu. Akşam yemeğinde İznik Gölü kenarında lüks bir lokantada yemek yiyorduk. Ben ustamdan intikam almak için yemek söylüyor bir lokma alıp arkasından başka bir yemek istiyordum. Köfte, yemek, balık, çorba... Ne rast gelirse! Benim derdim, ustama fazla para ödetmek. Benim paramı o ödüyor. Ustam burnundan soluyarak öyle bana bakıyor, milletin içinde tabi sesini çıkaramıyordu. Yanında o zaman Halk Eğitim Müdürü Fahrettin

Kantar Bey ve kız-erkek ekip elemanları de var, nasıl ses çıkarsın! Neyse sıra hesaba geldi. Ustam belki de hayatında o kadar yemek parası vermemiştir. Dışarı çıktık, beni önüne kattı kovaladı. Ben de; "Nasııl, adama işte böyle böyle yaparlar." diye iyice kızdırdım. Ne diyeyim nur içinde yatsın...

* * *

1995 yılında Sivas Folklor Araştırma ve Turizm Derneği il birincisi olarak Tokat'a gittik. Orada da grup birincisi olduk. Finaller Bingöl'de yapılacaktı. Terör korkusuyla gitmek istemedik. Bize güvence vermeleri üzerine Bingöl'e gittik. 16 finalist yarıştı ve biz orada Türkiye birincisi olduk, Diyarbakır Bölgesi ise ikinci oldu. Diyarbakırlılar ve destek veren ekipler sonucun ilan edilmesiyle sahaya indiler, silah çektiler, itiraz ettiler. Jüri toplandı bu defa Diyarbakır'ı birinci olarak ilan etti. Elazığ'dan başka bize destek veren olmadı. Güvenlik nezaretinde biz Elazığ'a geldik. Elazığ ekibi, bizi -sağolsun- ağırlayıp izzetledi.

Yeri gelmişken şunu da söyleyeyim ki, bizler pek çok birincilikler aldık. Beni üzen şu olmuştur ki, makam mevki sahibi nice büyüğümüz bizleri yanına çağırıp destek vermek şöyle dursun teşekkür bile etmediler. Yıllarını bu sanata vermiş biri olarak beni en fazla üzen anlattığım olay gibileri değil, büyüklerimizin ilgisizliği olmuştur.

* * *

1996 yılının Haziran ayında Cumhurbaşkanımız Kenan Evren bir haftalığına Sivas'a gelmiş, il ve ilçe merkezlerinde açılışlara katıldı, halka hitap etme imkânı buldu. Biz da Sivas Kültür Müdürlüğü Ekibi olarak gittiği yerlere birlikte gittik. Ziyaretinin son gününde Orduevindeki yemeğe bizim ekibi de çağırıldı. Bir yetkili bize huzurda madımak oynamamız gerektiğini söyledi. Ekipteki oyuncular bu oyunu pek bilmiyorlardı. Program öncesi kuliste 15 dakika ekip elemanlarına madımak oyununun nasıl oynandığını ve inceliklerini öğrettim. Cumhurbaşkanımızın yanında Bakanlar, Valimiz Lutfi Fikret Tuncel ve üst düzey yetkilileri de vardı. Çok güzel bir program yaptık. Cumhurbaşkanımız bizi yanına çağırıldı. Ekibin başında ben ve yanımda davulcu, onun yanında da kız ekibi

vardı. Bana; “Hoca! Sana çok teşekkür ederim. Bir hafta boyunca kahrımızı çektin, ömrün var olsun.” dedi.

* * *

Bir de duyduğum bir hatırayı nakledeyim:

İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı sırasında SSCB Devlet Başkanı Türkiye'ye resmi bir ziyaret için gelmiştir ve onun şerefine bir eğlence programı düzenlenmiştir. Sivas'ın yetiştirdiği değerli sanatçı Kahraman Asamaka ve Sivas Halk Oyunları ekibi de gösteri için Ankara'ya davet edilir (Bkz. İsmet İnönü ile çekilmiş fotoğraf). Sivas ekibi fevkalade gösterisini beğenen misafir devlet başkanı Kahraman Asamaka'ya para vermek ister. Kahraman “Ben ülkemin kültürünü sergiledim, bunu da para için yapmadım.” Diyerek hediyeyi kabul etmez. Onun bu şıstj İsmet İnönü'nün çok hoşuna gider ve Kahraman'ı bilahare yanına çağırır, bir zarf içinde külliyetli miktarda para verir.